

Ekologia w wielkim mieście

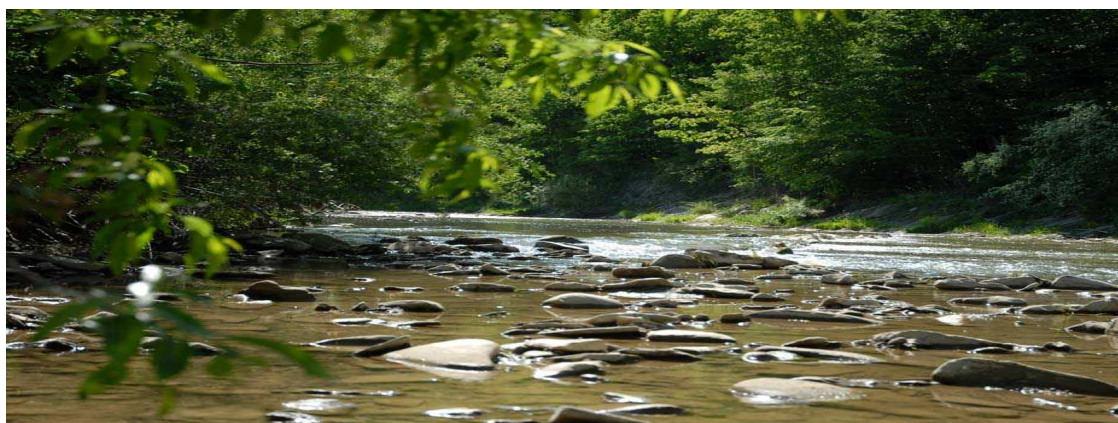
POLSKI KLUB EKOLOGICZNY KOŁO MIEJSKIE W GLIWICACH

numer 2/2014

Ostoja europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000 w Gminie Ciężkowice

Halina Stolarczyk

W tym numerze:

fot. M. Zwolennik

1-3

Ostoja europejskiej
sieci ekologicznej
Natura 2000
w Gminie Ciężkowice

4-6

Zrównoważone
finanse

Gmina Ciężkowice, jedna z najbardziej urokliwych gmin w powiecie tarnowskim, leży w dolinie rzeki Biała i liczy 13 miejscowości usytuowanych na obszarze 103 km². Najstarsze informacje na temat Ciężkowic pochodzą z aktu datowanego na lata 1123-1125. W dokumencie tym biskup Tuskulum i legat papieża Kalista na Polskę i Węgry – Idzi, wymienia i zatwierdza posiadłości klasztoru tynieckiego o nazwie Cecouci, to nazwa dzisiejszych Ciężkowic. Po 200 latach wioska wraca pod panowanie króla, a w 1348 roku król Polski Jan Kazimierz podpisuje przywilej loka-

cyjny nadający Ciężkowicom status Miasta Królewskiego. W okresie międzywojennym Ciężkowicom odebrane zostały prawa miejskie, które przywrócono 29 lutego 1998 roku.

Gmina jest niezwykle atrakcyjnym miejscem turystycznym ze względu na walory kulturowe i krajobrazowe obszaru, które odwiedzający turysta powinien koniecznie zobaczyć. Na trasie wędrówki można podziwiać niezwykle atrakcje przyrody, zabytki architektury, muzea, folklor, a w sezonie letnim imprezy plenerowe. Najczęściej odwiedzanym miejscem przez turystów jest rezerwat przyrody nieoży-

Ekologia w wielkim mieście

wionej „Skamieniałe Miasto”, chroniące grupy fantastycznych piaskowcowych ostańców. Formy skalne posiadają swoje nazwy, najczęściej związane z ich kształtem, a opowiadane o nich legendy sprawiają, że miasto owiane jest tajemnicą, a skały ożywają. U stóp tych skał znajdują się jaskinie i szczeliny, które są ostoją nietoperzy. Do tej pory naliczono już 10 gatunków nietoperzy, które zapadają tu w zimową hibernację. Z kilku wzniesień „Skamieniałego Miasta” można podziwiać typowy dla pogórza krajobraz, niewielkie wzniesienia poprzecinane malowniczymi dolinami. Roztacza się z nich również widok na dolinę Białej Tarnowskiej, rzeki uznanej za siedliskową ostoję europejskiej sieci Natura 2000.

Biała jest rzeką górską, prawobrzeżnym dopływem Dunajca i ma charakter dzikiej rzeki. Częste wezbrania wiosną i latem kształtują koryto tej rzeki. Długie odcinki o bystrym prądzie mieszają się i nakładają naprzemiennie z odcinkami spokojnej wody. Stwarza to idealne warunki dla wielu gatunków ryb. Można spotkać tu pstrągi, lenie, pienie, rzadkie brzanki i głowacze. Od wielu lat przyrodnicy starają się by rzece przywrócić także łososie, które przed laty przybywały tu na tarło. W tym celu rozebrano kilka betonowych progów przegradzających trasę rybich wędrówek. Przyrodnicy wypuszczają także do rzeki narybek łososia z prowadzonych hodowli. Za kilka lat już jako dorosłe osobniki powinny powrócić na tarło do miejsc gdzie zostały wypuszczone zaraz po urodzinach. Co roku na Białej i okolicznych rzekach wypuszczanych jest ponad 1000 osobników. Życie toczy się również nad powierzchnią rzeki. Nadrzeczne fliszowe skarpy zamieszkują jaskółki brzegówki, które gnieźdzą się w norach

fot. M. Zwolennik

wygrzebywanych w urwisku koryta rzeki. Tuż obok nurtu można spotkać pliszki górskie i pluszcze żywiące się larwami owadów i wodnych skorupiaków. Żwirowe odsypiska zamieszkują sieweczki rzeczne i brodzce piskliwe. Amatorów ryb-czaple siwą i bociana czarnego można spotkać w odcinku naturalnego koryta rzeki. Cały bieg Białej Tarnowskiej zamieszkują wydry i wieczorami wyruszają na łowy. Natomiast brzegowe łągowe zarośla są miejscem bytowania bobrów. Porą wiosenną zarośla łągowe są miejscami koncertów słowików i kumaków górskich. Na przyległych do doliny łąkach można usłyszeć, rzadziej zobaczyć - czajki chowające się w gęstcu traw i derkacze. W europejskim prawie ochrony przyrody derkacz zajmuje szczególną pozycję i jest traktowany jako gatunek priorytetowy, a miejsca jego występowania są otaczane szczególną troską.

W najbliższym czasie rozstrzygną się losy rzeki Białej Tarnowskiej. Toczy się dyskusja nt. przeciwpowodziowego zabezpieczenia doliny. Koncepcja przyjazna przyrodzie zakłada wykup gruntów i stworzenie polderów, które oddałyby rzece dawne tereny zalewowe. Jest też drugi projekt, który przewiduje ścisłą regulację

i dalsze ujarzmianie rzeki. To czy Biała pozostanie żywą rzeką i przyjazną ludziom i środowisku rozstrzygnie w przyszłości wybór jednej z dwóch wymienionych wyżej opcji. Polski Klub Ekologiczny Koło Miejskie w Gliwicach we współpracy z Centrum Kultury i Promocji Gminy Ciężkowice realizuje projekt pt. „Unikalne walory Doliny Rzeki Białej wartością społeczną i ekonomiczną regionu”, który ma na celu ochronę walorów rzeki i zrównoważone korzystanie z jej zasobów.

Więcej informacji o projekcie można znaleźć na stronie www.dolinarzekibialej.pl

O temacie rzeki Białej będziemy pisać w kolejnych numerach naszego biuletynu.

Projekt „Unikalne walory Doliny Rzeki Białej wartością społeczną i ekonomiczną regionu” jest dofinansowany ze środków Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego

fot. M. Zwolennik

for the people, for the planet, for the future

Zrównoważone finanse

Maria Staniszewska

Słowo „zrównoważony” ma już swoje zastosowanie w różnych okolicznościach (czasami zdaje się być słowem ‘wytrychem’), **lecz zastanówmy się, co to znaczy tak naprawdę finansować coś w sposób zrównoważony.** Samo finansowanie jest po prostu zwykłym finansowaniem, pieniądze przepływają do kontrahenta. Przymiotnik zrównoważony dotyczy dziedziny jaką finansowo wspieramy. Niewątpliwie czymś innym będzie udzielenie kredytu na zakup ziemi w dorzeczu Amazonki na uprawy monokultur (soja, kukurydza) i związane z tym wypalanie puszczy, a czymś innym udzielenie kredytu lokalnym kooperatywom w Senegal lub Ghanie, aby ich produktu rolnicze mogły zaistnieć na lokalnym rynku, a ewentualne nadwyżki mogli eksportować. Tylko, że tym drugim przypadkiem banki są rzadko zainteresowane, chyba, żeby takie inicjatywy posiadały wsparcie w polityce danego państwa.

Zrównoważone finansowanie nie dopuszcza do krzywdzenia rdzennej ludności, nie zabiera im ziemi, nie popiera inwestycji szkodliwych dla środowiska takich jak elektrownie jądrowe, lub węglowe, lub przynajmniej wyposaża je w porządne zabezpieczenia. Dlatego korzystając z usług bankowych warto się zastanowić jak dany bank obraca moimi pieniędzmi, jak inwestuje i czy to jest zgodne z moimi zasadami i wyobrażeniem o świecie.

Projekt „Finansowanie zrównoważonej przyszłości” odnosi się do następujących obszarów w krajach Globalnego Południa:

Produkcja żywności

Konferencja ONZ nt. Handlu i zagadnień rozwojowych zidentyfikowała finansjeryzację (przesuwanie punktu ciężkości gospodarki ze sfery produkcji do sfery finansów) jako główną przyczynę kryzysu żywnościowego. Spekulacje żywności naruszają ceny, wzmacniając niestabilność i zwiększają nieefektywność rynku. Ceny żywności osiągnęły rekord w czerwcu 2011 i były przyczyną zamieszek, a nawet rewolucji w krajach Północnej Afryki. Podniesienie cen żywności dotyka przede wszystkim najbiedniejszych i powoduje głód. Dlatego w krajach ubogich potrzebne są regulacje i inwestycje chroniące drobnych producentów żywności, produkujących w sposób zrównoważony.

Posiadanie ziemi

Przejęcie na dużą skalę gruntów rolnych w krajach rozwijających się pogłębia problem głodu, wzmacnia przemoc i powoduje zagrożenie źródeł utrzymania. W 2010 Bank Światowy ocenił, że około 45 milionów ha w szczególności w krajach sub-saharyjskich było obiektem transakcji, lub negocjacji z udziałem zagranicznych inwestorów. W rezultacie drobni producenci żywności w tych krajach musieli opuścić swoją ziemię i przenieść się na tereny mniej atrakcyjne dla upraw. Identyfikacja nie rynkowych alternatyw powinna zachęcić inwestorów do finansowania rolnictwa, tworzenia przestrzeni dla producentów żywności, utrzymania kontroli nad jej produkcją i ochrony dostępu do ziemi.

Zmiany klimatyczne, zrównowazona energia

Zmiany klimatyczne są przyczyną dużych problemów krajów rozwijających się i nie pozwalają im osiągnąć Milenijnych Celów Rozwoju. Szczególnie jest to odczuwalne w krajach subsaharyjskich. Kraje rozwinięte, wraz z przedsiębiorstwami i bankami, naciskają na finansistów sektora prywatnego do realizacji zobowiązań, wobec krajów rozwijających w celu przeciwdziałania zmianom klimatycznym. Proponowane finansowe instrumenty rynkowe i wdrażanie ich w celu przeciwdziałania zmianom klimatycznym są obecnie powielane powszechnie, lecz wiele dowodów wskazuje na ich nieskuteczność.

Na przykład, handel CO₂ poprzez unijny system handlu uprawnieniami do emisji (EU ETS) nie spowodował znacznego zmniejszenia emisji, podczas gdy Mechanizm Czystego Rozwoju (w którym kraje bogate zobowiązały się płacić biedniejszym krajom za podejmowania zobowiązań w zakresie ograniczenia emisji w ich imieniu) spowodowało jedynie, że 0,5% procent finansów zostało generowane na projekty w krajach rozwijających się. Reszta poszła do sprzedawców węgla, maklerów, weryfikatorów, deweloperów, itp. Jednocześnie, transfery finansowe i dotacje dla 'brudnej energii' znacznie przekraczają inwestycje w odnawialne źródła energii.

Trzeba stworzyć odpowiedni klimat do finansowania inwestycji w czystą energię sprzyjający zmianie w sprawiedliwe i zrównoważone społeczeństwa, które chronią źródła utrzymania i zarządzają zasobami w sposób zrównoważony.

Lasy i różnorodność biologiczna

Ponad miliard osób, w tym 60 milionów rdzennych mieszkańców, zależy od lasów jako ich źródła żywności i leków. Zachowanie lasów jest jednym z najważniejszych elementów strategii przeciwdziałania zmianom klimatu. Obecnie są negocjowane programy, które zapewniają odszkodowanie za zachowanie lasów (np. REDD, redukcji emisji z wylesiania i degradacji lasów i nowe propozycje takie jak Mechanizm Zielonego

Wylesianie i degradacja lasów - źródło zdjęcia: FoEE

Rozwoju). Bazują jednak na słabych podstawach, np. definicja lasu obejmuje również monokulturę taka jaką jest plantacja palmy olejowej. Sprawozdania z negatywnych skutków społecznych i środowiskowych projektów REDD obfitują w informacje nt. marginalizacji i grabieży ziemi rdzennej ludności, która posiada tylko prawo zwyczajowe do niej. Finansowania ochrony lasów musi zawierać zabezpieczenia, które chronią prawa człowieka i są zorientowane na wspieranie udziału społeczeństwa i zapewnienie im środków do życia.

Woda

Ludzkie zdrowie, życie i źródła utrzymania są zależne od wody: która jest ważna, do produkcji żywności, generowania dochodu i ochrony środowiska. Dostęp do niej jest obecnie włączony przez ONZ do praw człowieka i ujęty w Milenijnych Celach Rozwoju. Ponad miliard ludzi nie ma dostępu do bezpiecznych źródeł wody pitnej. W odpowiedzi na zapotrzebowanie na wodę przez biznes i przemysł, rządy inwestują w budowę hydrotechniczne na dużą skalę z wykorzystaniem rzek. Takie projekty często niszczą ekosystemy i środki do życia małych społeczności. Zagrożenia te są potęgowane poprzez propozycje wprowadzenia handlu wodą, które mogą prowadzić do spekulacji finansowych na wodzie, niosąc ze sobą takie same zagrożenia jak w produkcji żywności i spekulacji ziemią. Inwestycje

Projekt dofinansowany ze środków UE

źródło zdjęcia: FoEE

w zrównoważone strategie wodne mają kluczowe znaczenie dla zachowania praw człowieka w tym potrzebę dostępu do wody.

Kampania „Finansowanie zrównoważonej przyszłości” *Financing sustainable future* jest dofinansowana ze środków Unii Europejskiej. Za treść artykułu odpowiedzialny jest Polski Klub Ekologiczny Koło Miejskie w Gliwicach. Poglądy w nim wyrażone nie odzwierciedlają oficjalnego stanowiska Unii Europejskiej

POLSKI KLUB EKOLOGICZNY KOŁO MIEJSKIE W GLIWICACH

Uznając prawo każdej osoby ludzkiej do życia w czystym i zdrowym środowisku za jedną z podstaw godnego życia oraz stojąc na stanowisku pełnego poszanowania integralności natury i zachodzących w niej zjawisk, Klub wyznacza sobie misję ratowania i poprawy stanu środowiska, ochrony przyrody oraz życia i zdrowia człowieka.

Cele działania Klubu są następujące:

- *uznanie zrównoważonego rozwoju jako podstawy polityki społeczno-gospodarczej państwa,*
- *ochrona środowiska, w tym ekologia rozumiana jako ochrona zwierząt, roślin i ochrona całego dziedzictwa przyrodniczego,*
- *ochrona krajobrazu naturalnego i dziedzictwa kulturowego,*
- *kształtowanie w społeczeństwie świadomości, że jakość życia zależy od racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi i zachowania równowagi między środowiskiem a rozwojem cywilizacji,*
- *powszechna edukacja ekologiczna.*

Redakcja: Aleksandra Józewicz **Polski Klub Ekologiczny Koło Miejskie w Gliwicach** ul. Ziemowita 1 III piętro skr. poczt. 489 44-100 Gliwice
www.pkegliwice.pl el./ Faks: 32 231 85 91 E-mail: biuro@pkegliwice.pl

www.pkegliwice.pl